

مقایسه تطبیقی تاثیر دو امر بصری تصویرسازی و عکاسی بر تفکر خلاقه کودک

چکیده:

عناصر متعددی در پرورش تفکر خلاقه کودک نقش دارند. رسانه‌های نوشتاری و تصویری بخشی از این فرایند هستند. در این میان نقش دورسانه تصویرسازی و عکس، به عنوان امر بصری، انکارنشده‌نی است. از آن جاکه، به گفته برخی از صاحب نظران، عکس شکل مدرن تصویرسازی است، بر همین اساس، در این پژوهش به این پرسش که، دورسانه تصویرسازی و عکس به عنوان امر بصری، چه تشابه و تمایزی در پرورش تفکر خلاقه کودکان دارند و در نهایت، کدام یک از این دورسانه در این خصوص کارآمدند، پاسخ داده می‌شود. نتیجه این پژوهش، که باهدف شناخت کارکرد رسانه‌های موثر در پرورش خلاقیت به نگارش درآمده، به شیوه توصیفی و تحلیلی با استفاده از شواهد بصری و منابع کتابخانه‌ای ارایه می‌شود. بر اساس یافته‌های این مقاله، تصویرسازی با ترکیبی از تکنیک‌های اجرایی متفاوت، برساخته‌ای ساختار نیافته و آشنازدا از واقعیت

است، که به دلیل معناهای باز؛ برآمده از آن، برداشت‌ها و تحلیل‌های بیش‌تری از آن قابل دریافت است. این ویژگی تصویرسازی به تفکرات و قضاوت‌های بیش‌تری منجر می‌شود که در مسیر آموزش خلاقیت کودک کارآمدتر است. در حالی که، عکاسی در پرورش تفکر خلاقه کودک، معمولاً در راستای پدیده‌های آشنا یا تمثیلی از واقعیت با جزئیاتی دقیق و ناتوالیستی از تصاویر کم‌تر پرداخت شده با رمزگانی محدود نقش آفرین است؛ خروجی عکس، اغلب و عموماً، نتیجه عملکرد ابزار فناورانه و تفکر در لحظه عکاس، هنگام ثبت پدیده‌های واقعی پیرامونی است. با توجه به این که، پدیده‌های واقعی، شناخته شده‌تر و مشخص‌ترند، تنوع معنایی کم‌تری از آن‌ها متصور است؛ از این رو، عکس برای اموری که کنترل معنای بیش‌تری در آن منظور نظر است، مناسب‌تر است.

واژگان کلیدی: عکس، تصویرسازی، تفکر خلاقانه، خلاقیت، کودک

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۰

منصور کلاه کج

دانشیار گروه گرافیک، دانشکده هنر، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

Email: mansor.kolahkaj@gmail.com

DOI شناسه دیجیتال
10.22051/jtpva.2022.40215.1408

مقدمه

تقویت مهارت‌های مختلف از سنین نخست کودکی همواره مورد تأکید متخصصان این حوزه بوده است. یکی از این مهارت‌ها، مهارت تقویت تفکر خلاقه کودک است، که از راه‌های مختلف و با ابزارهای گوناگون مانند بازی، ساخت یا سرهم‌بندی عناصر پیرامونی انجام می‌شود. به جز انواع بازی‌ها - که در لحظه انجام می‌شود - در منابع آموزشی، ترغیب کودک به تفکر خلاقه به کمک نوشته و تصویر امکان‌پذیر است؛ که از آن‌ها، به ترتیب به نام بازنمایی منفصل^۱ و مستقل یاد می‌شود. هر کدام از این دوزبان در مقاطع تحصیلی و دوره‌های مختلف آموزشی کاربرد آن‌ها پیرنگ یا کم رنگ‌تر می‌شود. به طور معمول، از دوره دبستان تا راهنمایی نقش زبان بصری در آموزش پیرنگ است؛ اما با ورود به دوره راهنمایی آموزشی زبان بصری به آرامی کم‌رنگ و در دوره دبیرستان زبان نوشتاری غالب می‌شود. گرچه هر کدام از این دو زبان، کارکرد خاص خود را دارند، اما زبان نوشتاری عمدتاً زمان‌مند و زبان تصویری غالباً مکان‌مند است. با برآمدن رسانه‌های دیجیتال مبتنی بر وب و علی‌رغم نقش یک‌ه و ویژه زبان نوشتاری در آموزش، در حال حاضر، کارآمدی تصویر با ترکیب‌های فناورانه در آموزش نسبت به قبل پررنگ‌تر شده است.

در زمانه کنونی، که بار عمده آموزش کودک علاوه بر مراکز آموزشی، بر عهده خانواده است، شناخت رسانه‌ها و کارکرد آن‌ها با توجه به شرایط روز، موضوعی مهم و پراهمیت است. این اهمیت از آن جا بیش‌تر می‌شود که تغییرات فناورانه بر کارکرد رسانه‌ها تأثیر گذاشته و دائماً جایگاه آن‌ها را تغییر می‌دهند. دور رسانه موضوع بحث این مقاله تصویرسازی و عکس هستند. این دور رسانه در حوزه آموزش کودک آن چنان مهم هستند که از آن‌ها، به عنوان رسانه کهنه و نو یاد شده است.^۲ تصویرسازی به عنوان قدیمی‌ترین رسانه و عکس به عنوان رسانه‌ای جدیدتر در عرصه آموزش، نقش ویژه خود را دارند؛ و هر کدام با نشان دادن بخشی از عناصر و پدیده‌ها، معناهای مطابق با مسیر آینده کودک را به او منتقل می‌کنند. در این پژوهش به مقایسه این دور رسانه در شکل‌گیری تفکر خلاقه در کودک با توجه به برخی از مولفه‌های خلاقیت - که در حیطه امر بصری دسته‌بندی می‌شوند - پرداخته شده است. بر همین اساس، به این پرسش که، دو رسانه تصویرسازی و عکس به عنوان امر بصری، چه تشابه و تمایزی در پرورش تفکر خلاقانه در کودکان دارند و در

نهایت، کدام یک از این دور رسانه در این خصوص کارآمدند، پاسخ داده می‌شود. در این مقایسه، منظور از عکس، نمونه ویرایش یا دوربری نشده و برآمده از دوربین است. هم‌چنین، دو موضوع عکس و تصویرسازی فقط از جنبه شکل‌گیری خلاقیت کودک یا تأثیر بر پرورش آن مقایسه می‌شوند. سایر جنبه‌های دیگر در حیطه موضوع این تحقیق نیستند. محدوده گروه سنی مورد نظر این پژوهش از خردسالی تا ۶ سالگی است.

در چند دهه اخیر که با ظهور فناوری‌های جدید از آن به عنوان عصر انباشت اطلاعات یاد شده، تغییرات زیادی در حوزه رسانه‌های بصری شده است. به گفته ا.والکر و چاپلین، همه کسانی که به مطالعه فرهنگ تصویری معاصر می‌پردازند، با یک هدف متحرک و رو به رشد مواجه هستند. این امر شاهدهی ویژه بر این مدعاست که، فناوری به طور ثابت در حال توسعه و تحول است و از زمانی به زمان دیگر منسوخ می‌شود (ا.والکر و چاپلین، ۱۳۸۵: ۱۵). این تغییرات ممکن است به بی‌اثر یا خنثی شدن برخی از جنبه‌های کارکردی رسانه‌ها یا تقویت جنبه‌ای دیگر از آن‌ها و هم‌پوشانی احتمالی با حیطه سایر رسانه‌ها منجر شود. بخشی از این بی‌اثری ناشی از انباشت تصاویر رسانه‌ها، متون آموزشی و تداخل آموزش اصیل با آلودگی‌های اطلاعاتی است.

از سوی دیگر، بصری شدن جهان با ابزارهای رسانه‌ای شرایط جدیدی را رقم زده است. شاهد این امر گفتاری از «کرس وون لیون» است که گفته‌اند، جهانی که به شکل بصری بر صفحه رسانه‌های جدید بازنمایی می‌شود، ساختی متفاوت از دنیای بازنمایی شده در صفحات متراکم روزنامه‌ها و نشریات سی‌ی یا چهل سال پیش دارد. منابعی که این جهان برای مفهوم و معنا سازی در اختیار ما می‌گذارد، متفاوت از جهان بازنمایی شده در زبان نوشتاری است و شهروندهای جدیدی تولید خواهد کرد (کرس وون لیون، ۱۳۸۸: ۲۰). هم‌چنین، در مرحله رشد طبیعی کودکان ناآگاهانه و بازی‌گونه احساسات خود را در قالب طرح، رنگ و نقش، ابزار و وسایل گوناگون اعم از وسایل خلق آثار هنری و روزمره زندگی، آموختن و زیستن را تجربه می‌کنند (سوداگر، ۱۴۰۲: ۹)؛ در پژوهش حاضر به دو موضوع تصویرسازی و عکاسی به عنوان دو ابزار کارآمد برای آموزش خلاقیت کودکان پرداخته شده؛ تا نقش هر کدام از این رسانه‌ها بر شکوفایی تفکر خلاقه بیان شود و تصمیم‌گیران این حوزه بتوانند از این

رسانه‌ها در جای خود به نحو شایسته بهره بگیرند.

روش پژوهش

در این پژوهش که از دسته پژوهش‌های مطالعات فرهنگی و زیرشاخه رویکرد کیفی است، با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و شواهد بصری به بررسی تطبیقی دو امر بصری موثر بر رشد تفکر خلاقه در کودک پرداخته شده است. از آن جاکه حوزه کار این پژوهش تطبیق دو امری بصری است، از اشکال، جداول و تصاویر برای توصیف متن و ادراک بهتر مثال‌ها بهره‌گیری شد؛ و در نهایت، با تحلیل عناصر و نشانه‌های بصری و پیوند آن‌ها با مباحث متن، نتیجه به شیوه توصیفی و تحلیلی ارائه شد.

پیشینه پژوهش

از آن جاکه، یافته‌های این پژوهش برآمده از مباحث میان رشته‌ای است. در پیشینه به عناوینی پرداخته می‌شود که ارتباط نزدیک تری با موضوع دارند. اخوان و ونوسفادرانی (۱۳۹۵)، در پایان‌نامه «تاثیر آثار تصویرگران خیالی بر خلاقیت تصویری کودکان ۳ تا ۵ سال» به نقش تصاویر خیالی در کنار متن، بر خلاقیت کودکان اشاره کرده و گفته‌اند، تصویرسازی کودک گام نخست آشنایی وی در شناخت دانش بشری است. صفی‌پور و حمیلی (۱۳۹۲)، در مقاله «تصویرگری در کتاب کودک و تاثیر آن در رشد و خلاقیت ذهن کودک» کتاب‌های تصویری را نخستین گام در راه رشد و تعالی کودک دانسته‌اند؛ که به آموزش نظم و توالی زمانی و شناخت هم‌سانی و تفاوت‌ها در مسیر آینده کودک کمک می‌کنند. اعتبارزاده و فدوی (۱۳۹۲ الف)، در مقاله «شیوه‌های اعمال خلاقیت در تصویرسازی» به عناصر خلاقیت در تصویرسازی، چون تغییر رنگ و اندازه، تغییر زاویه دید خلاقانه، دگردیسی شکلی، تغییر جایگاه عناصر پرداخته و تدابیری چون، معکوس کردن، ایجاد حس تعلیق، اقتباس، حرکت، آشنایی زدایی، تشبیه، استعاره، تضاد، ایجاد اشکال مرتبط و غیر مرتبط را از دیگر عناصر آن دانسته‌اند. اعتبارزاده و فدوی (۱۳۹۲ ب)، در مقاله دیگری به نام «بررسی زمینه‌های ایده‌پردازی خلاق در تصویرسازی» با ارائه نمونه تصویری از چند تصویرسازی ایرانی گفته‌اند که، خلاقیت موجب ارتقای بینش و دانش مخاطب است. هم‌چنین، در مقاله «بدها سازی در نقاشی و تصویرسازی» نوشته فدوی و کفشچیان مقدم (۱۳۹۰)، گفته شده، بدها، خلق اثری است که از ناب‌ترین احساسات درونی

هنرمند سرچشمه می‌گیرد، و این شیوه می‌تواند از افتادن هنرمند در دام بازنمایی صرف و دریافت‌گری واقعیت بدون ادراک ماهیت هستی شئی پیش‌گیری کرده و آفرینش‌گری هنرمند را به سوی حیاتی نو و تازه متناسب با روح زمانه خود سوق می‌دهد. ولی‌نژاد (۱۴۰۱)، در مقاله «واقع‌گرایی در عکاسی، از ادراکی تا علمی» گفته است، عکس بنا بر ماهیت واقع‌گرایانه‌اش دو دریچه را به سوی جهان هستی می‌گشاید: یکی، در ادامه تجربه دیداری ما، و دیگری، ادامه آگاهی و دانش مان با پیش نهادن احتمالات گوناگون است. وی با شرح انواع واقع‌گرایی فلسفی (واقع‌گرایی ادراکی، مفهومی و علمی) و مصادیق دو نوع آن یعنی ادراکی و مفهومی، به فراخور موضوع مقاله، آن دورا به شکل تطبیقی مورد تحلیل قرار داد و در انتها با بررسی رویکرد واقع‌گرایی علمی در عکاسی و تحلیل توانایی این رسانه از منظر شناخت‌شناسی، چنین نتیجه گرفت که عکاسی واقع‌گرا، امکان تبدیل واقعیت به نظریه و برعکس را داشته و نیز نقطه تلاقی واقع‌گرایی ادراکی، انتقادی و علمی است. خدادادی مترجم‌زاده (۱۳۹۵)، در مقاله «عکس: چالش دلالت عینی و مفهوم ضمنی» ضمن بررسی این دو دلالت در تحلیل معنای عکس، آن‌ها را مناسب زمان امروزه ندانسته و دلالت‌های دیگری چون دلالت اصلی و فرعی یا دلالت قوی را در معناهای برآمده از عکس پیشنهاد کرده است. ستاری و بلوری (۱۳۹۵)، در مقاله «تاملاتی بر چرایی پیدایش عکاسی و سرآغاز آن» گفته‌اند، پیدایش عکاسی در پی نیت بشر برای ثبت مکانیزه تصویر بوده است. برآمدن عکاسی موجب دموکراتیزه و همگانی شدن تصویر شد و عکاسی آمده بود، تا طبیعت را به تکثیر خود وا دارد و آرمان پوزیتیویسم علمی را تحقق بخشد. مهدی‌زاده (۱۴۰۰)، در مقاله «بررسی ویژگی‌های عکس مستند هنری» گفته است، در عکاسی مستند، عکاس به جای ثبت صرف واقعیت بیرونی، به وسیله بازنمایی نیت‌مند و خلاقانه صحنه پیش رویش، واقعیت جدیدی را بازآفرینی می‌کند و مفاهیم مورد نظر خویش را فرامی‌نماید و از این طریق، مخاطب نیز به درنگ واداشته می‌شود، تا پیرامون عکس تفکر و تخیل نماید. تقی‌یاری و همکاران (۱۴۰۱)، در مقاله «بازخوانی نظریه و انمودگی بودریار در عکس‌های آزاده اخلاقی» گفته‌اند، عکس‌های آزاده اخلاقی در تقابل با شبیه‌سازی قرار گرفته و خود دارای قدرت تولید واقعیت شده و واقعیتی را که در گذشته رخ داده، آشکارا به چالش کشیده است. متفاوت از سایر پژوهش‌ها، در این مقاله، نقش دور رسانه بصری عکس

چندگانه است که در برخی موارد با حوزه‌های دیگر تجسمی هم‌پوشان است. به گفته ارلهوف، تصویرسازی هنر ارسال ایده‌های موجز به واسطه تصاویر در گستره رسانه‌ها است که بر سه مهارت به مفهوم درآوردن ایده‌ها، حل خلاقانه مشکلات، انتقال دهندگی و انتقال معنا به اختصار تکیه دارد. یکی از شاخه‌های تصویرسازی، تصویرگری کتب آموزشی علمی و داستانی است که از طریق روایت‌گری پی در پی یا تصویرگری نمودارهای علمی به اجرا گذاشته می‌شود. تصویرسازی فصل مشترک گرافیک دیزاین، هنرهای زیبا، دیزاین تعاملی و دامنه گسترده‌ای از فعالیت‌های خلاقانه است. تصویرسازان... بیش از هر چیز دیگر، از منویات درونی بهره می‌برند (ارلهوف، ۱۳۸۸: ۴-۵). به گفته نیوآرک، تصویرسازی بخشی از طراحی گرافیک است که بیش از چیزهای دیگر به طور مستقیم با هنر پیوند خورده است... تصویرگری بیش تر اوقات در مقابل عکاسی یا کارهایی که گرافیک در آن موفقیت بیش تری دارد، به کار گرفته می‌شود (نیوآرک، ۱۳۹۳: ۱۱۰). به گفته زیگن، تا پیش از تولد عکاسی مفاهیم و موفقیت‌های انسانی به وسیله تصویرسازی انتقال می‌یافت (زیگن، ۱۳۹۰: ۱۳). به بیان بارت، تا پیش از قرن هفدهم تصویرسازی وجه غالب بوده و این تصاویر بودند که به توضیح متون می‌پرداختند (کرس و ون لیون، ۱۳۸۸: ۱۲). تصویرسازی گذشته با امروز تا حدود زیادی متفاوت بوده و این تفاوت، محدود شدن آن به محیط‌های کوچک‌تر و خلاصه شدن در غالب کتب و مجلات قفسه‌ای و کتابخانه‌های کنونی است؛ در حالی که تصویرسازی‌های گذشته در محیط‌های باز انجام می‌شد. با ظهور عکاسی، تصویرسازی دیگر نسبت چندانی با فضای واقعی ندارد و عناصر و رمزگان آن اغلب غیر واقعی یا به بیان کرس و همکاران، نسخه ساختار نیافته از واقعیت هستند (همان: ۱۴-۱۵).

عکس

به گفته آدامز، عکس به طور اجتناب‌ناپذیر یک ثبت آزمایشگاهی است (آدامز، ۱۳۹۱: ۱۳). مینیارد، هم در باره عکس گفته است، عکاسی غالباً رسانه‌ای است که امتیازات فنی آن صرفاً محدود به صرفه جویی در نیروی کار نیست، بلکه محاسن آن در گشودن حوزه‌های گسترده خود بیان‌گری، هنرمندان و غیرحرفه‌ای‌ها است (مینیارد، ۱۳۸۶: ۳۶۰). در حال حاضر، برای عکس به عنوان تصویر ثبت

و تصویرسازی در پرورش خلاقیت کودکان تبیین شده و مزیت‌های هر کدام از این دو با ذکرها مثال‌هایی بیان شده است.

مبانی نظری

بر اساس گفته دوبونو، منظور غایی از خلاقیت، تغییر انگاره‌ها و پدیدآوردن انگاره‌های دیگر است که در این فرآیند، دو اتفاق می‌افتد: (۱) گریز از باورهای کهن و مرسوم و (۲) پدیدآوردن انگاره‌های نو (دوبونو، ۱۳۶۳: ۲۴۳-۲۴۴). به گفته میرکمالی، خلاقیت توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا مفهوم جدید است... ترکیب ایده‌ها و پیوستگی‌ها میان آن‌ها از ویژگی‌های ذهن خلاق است. وی می‌گوید تفکر خلاق، تفکر حل مساله یا به عبارتی، حل مسایل زندگی به بهترین روش است (میرکمالی، ۱۳۷۸: ۱۰۱). برای رشد تفکر خلاقیت مولفه‌های متعددی برشمرده شده است که، میرکمالی به ۲۱ راهکار آن اشاره کرده است (همان: ۱۱۴-۱۱۸). به نظر نگارنده از میان مولفه‌های متعدد خلاقیت سه مولفه (۱) ایجاد قدرت تفکر تجزیه و تحلیل و ارزشیابی و قضاوت، (۲) آموزش آفرینندگی با توانایی بازی با عناصر و مفاهیم و (۳) قرار دادن افراد در مقابل مشکلات و مجهولات و پرورش مهارت حل مساله و کاوش‌گری، به وسیله امر بصری قابلیت پرورش و ارتقای بیش تری دارند که در این مقاله، به تاثیر تصویرسازی و عکس بر تفکر خلاقه کودک بر اساس همین سه مولفه پرداخته می‌شود.

مفاهیم پژوهش

به دلیل ابهامات احتمالی در مفاهیم اصلی پژوهش، چهار عنوان کودک، تفکر خلاقانه، تصویرسازی، عکاسی و تداخل حیطه عکاسی و تصویرسازی، از مفاهیم اصلی این پژوهش هستند که در ادامه در باره آن‌ها توضیح داده می‌شود.

تفکر خلاق

تفکر خلاق عبارت است از گریز از باورهای کهن و مرسوم و پدیدآوردن انگاره‌های نو (دوبونو، ۱۳۶۳: ۲۴۳-۲۴۴). هم چنین، یافتن و به دست آوردن مهارت حل مساله و عبور از مساله بخشی از دیگر از مفهوم تفکر خلاق است.

تصویرسازی

تصویرسازی یکی از شاخه‌های گرافیک دیزاین با کارکردی

شده با دوربین، قابلیت‌های ویرایشی متعددی متصور است. این ویرایش از مرحله فشردن یا لمس دکمه دوربین یا هنگام کادربندی و پس از گرفتن عکس امکان پذیر است. عکاسی همان گونه که قبلاً هم گفته شد، شکل مدرن تصویرسازی و دوگانه‌ای ترکیبی از هنر و صنعت است.

به گفته تاسک، نخستین عکس پایدار در سال ۱۸۲۶ به وسیله ژوزف نیسپورونی^۲ پاپس^۳ فرانسوی ثبت شد (تاسک، ۱۳۸۴: ۳۰). وارد شدن عکاسی به عرصه هنر، پس از دوران پرفراز و نشیب انقلاب صنعتی و تغییرات پر شمار آن چون اختراعات بی شمار دانشمندان، مهندسان، فناوران و رشد شهرنشینی بود. به گفته جلودار، در این شرایط مهاجرات به شهرها، ساخت بناها و مانند آن به شیوه هزینه‌زای قبلی ممکن نبود و جهان معاصر به ابزاری دقیق برای ثبت وقایع نیاز داشت که عکاسی برآورنده این نیاز بود (جلودار، ۱۳۹۱: ۲۷). از تاریخ ثبت عکاسی تاکنون از همه چیز عکاسی شده است. به باور بسیاری صاحب نظران حوزه تصویر از جمله آدامز، با ظهور عکاسی، نقاشی تا حدودی جایگاه خود را از دست داد (آدامز، ۱۳۹۱: ۴۰). نیوآرک، هم گفته است، با ظهور عکاسی اگرچه تصویرسازی کاملاً تعطیل نشد، اما به رتبه دوم توجه تنزل یافت. دلیل آن ثبت چیزهای واقعی با عکاسی بود (نیوآرک، ۱۳۹۳: ۱۱۶). حضور عکاسی در عرصه هنر ضمن این که سرعت انتقال داده‌های بصری را تندتر کرد، کیفیت آن را بیش تر و آن را عینی تر و ارزان تر به مصرف کننده ارزانی داشت. به بیان نیوآرک، اگر نقاشی بر هنر تاثیر گذاشت، عکاسی، هنر را به قلمرویی جدید پرتاب کرد (همان).

تا قبل از ظهور عکاسی کلیه مفاهیم و اطلاعات مورد نیاز زندگی انسان آن زمان همان گونه که قبلاً هم اشاره شد، در قالب تصویرگری یا نقاشی انتشار می یافت و برخی از سفرنامه نویسان برای مستند بودن، سفرنامه‌های شان به همراهشان یک نقاش یا تصویرگر بود.

جدای از ثبت مکانیکی، عکس ماحصل تفکرات و ذهنیات عکاسی است که در لحظه فشردن دکمه در ذهنش شکل گرفته است. در این فرایند، امکان دریافتی متفاوت از ذهنیت عکاس از جانب مخاطب وجود دارد. به گفته مینیارد، زیباییشناسی عکاسی مبتنی بر ویژگی‌های مادی و حسی با دوربینی کوچک و به صورت آنی با تصویر ترکیب شده تا صورت‌های جدید را به دست دهد (مینیارد، ۱۳۸۶: ۳۵۷). لنگفورد هم گفته است، یک عکس حامل پیامی با چند لایه معنایی است. در لایه اول، آن چه جلو دوربین است،

نشان داده می شود؛ اما در لایه بعدی و عمیق تر شناخت و ارتباطات بیننده و تجارب زندگی وی مانند معنی اشکال رنگ یا درجه آن، حرکات بدن، حالات چهره و مانند آن دریافت می گردد. در نتیجه، هر عکس یک بازنمایی سریع و حاوی دلالت‌هایی است که بر مبنای مجموعه‌ای از تجارب شخصی پیش داوری‌ها و دیدگاه‌های سیاسی فرد تعبیر می شود. به عنوان مثال، استفاده از استعاره می تواند عکس را از مرحله توصیف ساده به لایه‌های گسترده تفکر و وا دارد. به بیان لنگفورد، هر عکسی شامل استعاره‌ها نمادها و تشبیهاتی است که، هر چند دنیای خارجی را نشان می دهد، ولی اشاره به دنیای درونی عکاس و بیننده نیز دارد (لنگفورد، ۱۳۸۶: ۱۹۳). سونتاک با مقایسه عکاسی و نقاشی می گوید: عکاسی ماهیتاً هدفش ثبت سوژه‌ها بوده، در حالی که، نقاشی چنین هدف سلطه جویانه‌ای نداشت (سونتاک، ۱۳۸۹: ۲۷). یکی از ویژگی‌های ممتاز عکاسی که از ابتدای اختراع آن مطرح بود، واقعیت، صداقت یا معصوم بودن عکاسی است. به گفته سونتاک، عکس مدرکی بی چون و چراست... عکس‌ها سند و مدرک ارایه می دهند... وقتی به شنیده‌هایمان شک داریم، به محض دیدن عکسی از آن، به آن چه شنیده‌ایم، کاملاً مطمئن می شویم. سونتاک می افزاید، با در نظر داشتن ضعف‌های مختلف عکاسان آماتور و فخر فروشی حرفه‌ای‌ها در مقایسه با سایر اشیا و سبک‌های دیگر نمایش علمی واقعیت، عکس رابطه معصومانه تر در نتیجه دقیق تری با واقعیت جهان خارج برقرار می کند (همان: ۲۳). نیوآرک می گوید، دوروش برای استفاده از عکس وجود دارد: یکی، روش احترام آمیز، یعنی پرهیز از حذف قسمتی از تصویر و به کارگیری عکس به همان شکل اولیه و جای گذاری تایپ به شکلی محتاطانه و دیگری، استفاده جدا و مونتاز شده از عکس یا دخل و تصرف در آن، که شکل مدرن آن برش دور عکس (کات اوت) است. در این شیوه عکس از پس زمینه جدا و تبدیل به یک عنصر شناور شده و با عناصر گرافیکی مثل تایپ و مانند آن ترکیب و با کمک گرافیک پربار می شود (نیوآرک، ۱۳۹۳: ۱۱۶).

با گذشت زمان و بهره‌گیری از فناوری‌های ویرایشی با اهداف مختلف به مرور موضوع صداقت در عکاسی کم رنگ شد. البته، ویرایش عکس هم اغلب در راستای بازنمایی یک واقعیت به نحو مطلوب است. به بیان لنگفورد، با توجه به بهره‌گیری عکاسانه جدید از تصویرگری دیجیتال بر مبنای تجهیزات قرن بیست و یکم ترکیب تصاویر عکاسی با مواد

عکس آرایه می دهند. این موضوع از رویکرد خدمات دهندگی عکاسی به سایر رسانه‌ها نشأت گرفته است. همان گونه که تصویرسازی، نقاشی و سایر هنرهای بصری به تبع کارکرد ذاتی خود، چنین کارکردی دارند.

برخی از عکس‌ها با تدابیر و مناسباتی گرفته می شوند، که تصویرسازانه است. به همین ترتیب، چیدمان صحنه به دست عکاس و زاویه نگاه یا ایستادن گاه وی و تغییر این ایستادن گاه برای کشف روایتی دیگر و به دست دادن قضاوتی متفاوت از عکس، ماهیتاً تصویرسازی با ابزار دوربین است. براین اساس، تصویرسازی به مفهوم عام آن - نه ترکیب مواد^۵ - گستره وسیعی مانند تفکر چیدمانی عناصر تصویری مدیومی چون عکس را دربر می گیرد.

هم چنین، ممکن است، برخی عکس‌ها با ترکیبی تلفیقی از عناصر فناورانه، چیدمان، بزرگ‌نمایی، لنز یا تاریکی و روشنی، روایت‌گری یا داستان‌سرایی کنند. کاری که غالباً عکاسان هنری دنیا می کنند.

از طرفی دیگر، گاهی، یک تصویرسازی عکسی بدون متن، مانند تصویر ۱ است و گاهی، ترکیبی از چند عکس است؛ مانند تصویر ۲. بنابراین، علی‌رغم آن که عکس‌های ویرایشی معصومیت عکس اصیل و واقعی را ندارند، اما ویرایش آن غالباً چیزی شبیه جانداختن واقعیت یا بیان آن است. در این میان، حساب عکس‌های خاص، که حاصل خودبیان‌گری عکاس، جداست. به عبارتی، چنان که عکسی جعل یا ویرایش بشود، غالباً به گونه‌ای اقدام به مستندسازی برای بیان واقعیت با هدفی خاص است. در حالی که، تصویرسازی ماهیتاً چنین اصراری ندارد. از این رو، بر اساس مساله این تحقیق، عکس آن چیزی است که، با دوربین منحصراً برای آموزش مهارت و خلاقیت گرفته می شود؛ آن گونه که مثالی بیان کرده، تصویرسازی یعنی مصور کردن موضوع یا مطلبی... و فرآیندی است که از تمام مواد از جمله عکس و مانند آن بهره می برد (مثالی، ۱۳۸۸: ۲۲).

بحث و تحلیل

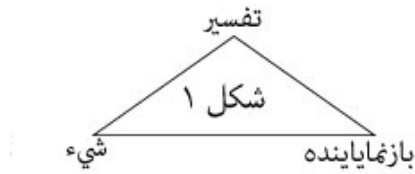
در فرآیند شکل‌گیری هر تصویر عناصر سه‌گانه‌ای وجود دارد که، از آن به عنوان سه‌گانه نشانه‌شناسی یاد می شود. این سه‌گانه از نظر پیرس، مطابق شکل ۱ است. همان گونه که، در این شکل دیده می شود، ضلع چپ این سه‌گانه، شیء، ضلع راست آن بازنماینده شیء (مدیوم) و ضلع بالای شکل تفسیر شیء است که به عهده مخاطب است (آر. سایپ، ۱۳۸۸: ۱۳۲).

فنون دیگر از قول «پروفیسور ون درن کوک» گفته است، دیگر احتمالی برای صداقت در عکاسی وجود ندارد (لنگفورد، ۱۳۸۶: ۲۲۳). لنگفورد این گزاره را با توجه به عکاسی ویرایشی - که برای مقاصد تبلیغاتی استفاده می شود - بیان کرده و گفته است: در حال حاضر دیگر عکاسی از دید مردم عامه باورپذیری خود را از دست داده و نمی توان برای تصاویر عکاسی حقیقتی متصور شد. با این وجود دستاورد این موضوع موجب بیرون آمدن عکاسی از انزوای خود و همانند شدن آن مانند سایر رسانه‌های بود (همان: ۲۲۷). عدم انتظار واقعیت از عکس و نیز معصومانه بودن آن در راستای عصر پسانوگرایی است. به گفته لنگفورد پسانوگرایی اعتقاد چندانی به اصالت تصاویر ندارد و نگرش عکاسی پنجره‌ای رو به واقعیت، دیگر مناسب آن نیست (همان: ۲۲۵). با گذشت زمان، بحث واقعیت و به عبارتی، معصوم بودن عکاسی به طرق مختلف رنگ باخت که برخی دلایل آن می تواند نگاه‌های هنرمندانه، استفاده تبلیغاتی یا گرافیکی و مانند آن باشد. چنان که در آموزش عکاسی، دو ساحت تکنسین و هنرمند را در نظر بگیریم، به نظر می رسد، ریشه این عدم خلوص عکاسی یا به عبارتی عکاسی ویرایشی، به بیان لنگفورد، عکاسانی هستند که به مثابه هنرمند تعلیم دیده‌اند. این گونه عکاسان در تب و تاب جستجوهای هنرمندانه و دارای انعطاف بیش‌تر، خواستار ترکیب رسانه‌ها سازگار کردن روش‌ها برای نتایج مهم بصری هستند (همان: ۲۲۷).

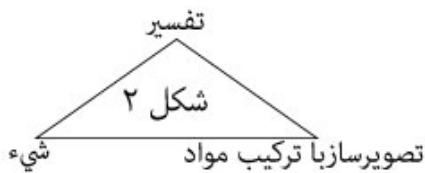
هم‌پوشانی‌های تصویرسازی و عکاسی

به علت هم‌پوشانی حیطه هنرهای مختلف، همواره، تمایز مرز برخی از آن‌ها با ابهام یا تداخل روبه‌رو است. به بیان ا.والکرو چاپلین، در عصر هم‌زیستی مدیوم‌های مختلف تصویری، این مدیوم‌ها به موازات یک دیگر پیش نمی روند؛ بلکه بر هم منطبق شده و به طرق مختلف با یک دیگر همکاری می کنند. به گونه‌ای که توصیف آن‌ها، کاری پیچیده است (ا.والکرو و چاپلین، ۱۳۸۵: ۵۳). قبلاً اشاره شد که عکاسی شکل مدرن تصویرسازی است، همان گونه که تصویرسازی خود برآمده از نقاشی است. تمایز میان نقاشی و تصویرسازی نیز به علت هم‌پوشانی آن‌ها، همواره، موضوعی چالشی بوده است. با این حال، پیوند عکاسی با دوربین و دیگر امکانات فنی خاص خود، مرز آن را از سایر رسانه‌ها جدا کرده است. این را باید در نظر داشت که برخی از رسانه‌های (مدیوم‌های) تجسمی محصول نهایی خود را به صورت

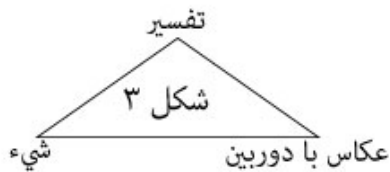

شکل ۱- سه گانه نشانه شناسی پیرس (آر. سایپ، ۱۳۸۸: ۱۳۲).

شکل ۲- چگونگی بازنمایی در فرآیند تصویرسازی (نگارنده).

شکل ۳- چگونگی بازنمایی در فرآیند عکاسی (نگارنده).

نشاط و شادی، شخصیت پردازی، تاثیرپذیری از فیلم‌ها و انیمیشن‌های تخیلی (فرشیدنیک، ۱۳۹۸: ۱۶۵-۱۹۸). کودکان از سنین خردسالی با تصویرسازی بیش از سایر عناصر بصری سروکار دارند. کودکانی که شرایط مناسبی برای دریافت آموزش از خردسالی دارند، غالباً استفاده از تصویر بخشی از آموزش آن‌ها دربر می‌گیرد. بر همین اساس و باتوجه به مبانی نظری در ادامه، به سه گانه خلاقیت که از نگاه این پژوهش، عکس و تصویرسازی در شکوفایی آن می‌توانند تاثیر داشته باشند، پرداخته می‌شود.

نقش تصویرسازی در شکل دهی تفکر خلاقه کودک

به منظور نایل شدن به قیاسی برابر، نقش تصویرسازی در شکل دهی تفکر خلاقه براساس سه عنوان زیر بررسی می‌شود.

۱) کاربرد تصویرسازی در تحلیل و ارزشیابی و قضاوت همان گونه که بر اساس سه گانه نشانه شناسی پیرس گفته شد، ضلع راست سه گانه پیرس (شکل ۲) در تصویرسازی

تصویر ۱- آفرینش خلاقانه از عناصر پیرامونی بی استفاده، بازنمایی یک بالرین با شکلی تحمیل شده بر شئ، طراح نانسی فوتس (ورامینی، ۱۳۹۰: ۷۳).

تصویر ۲- تصویرسازی با عکس و ترکیب آن با عناصر دیگر (URL2).

کرس و ون لیون در این باره می‌گویند: معنای محتوای تصویر در چشمان بیننده است (کرس و ون لیون، ۱۳۸۸: ۱۳). در این پژوهش تفسیرگر کودک، مریبان یا والدین او هستند. در فرآیند تصویرسازی، ضلع سمت راست این شکل تصویرسازی، شکل ۲ و در عکاسی، عکاس است. شکل ۳، هرکدام از دو عنصر ضلع سمت راست در حوزه کار خود با ابزارهای متفاوت به بازنمایی شئ می‌پردازند که در ادامه، در قسمت تحلیل به آن پرداخته می‌شود.

در بالا اشاره شد که، مخاطب آثار بصری کودک است. بنابراین، مریبان کودک یا والدین هم بر اساس ذایقه کودک تفسیر خود را از تصاویر ارائه می‌کنند. فرشیدنیک، برخی از ویژگی‌های نقاشی کودک را به شرح پیش رو بیان کرده است: عدم تفکیک حیوانات و انسان، عدم تفکیک حشرات و حیوانات، طرح موجودات فاقد نام، عدم وفاداری به واقعیت، افزودن عناصر خاص به نقاشی، زاویه دید بدیع، استفاده خلاقانه و غیرمتعارف از رنگ‌ها، نمود

تصویر ۵- نمونه بسته‌بندی خلاقانه از تصویر اغراق شده یک جانور (ورامینی، ۱۳۹۰: ۱۱۸).

تصویر ۴- نمونه تصویرسازی متفاوت از کوه درختان و خانه با عناصری متفاوت و آشنا (انجمن تصویرگران کودک، ۱۳۸۴: ۱۹۰).

تصویر ۳- نمونه تصویرسازی واقعی با بازنمایی ایده‌ی الیستی از یک گورخر (URL).

متفاوتی از آن دارد. برای مثال، یک برداشت از این تصویر، نمایش زیبایی‌های طبیعت و تنوع رنگ در آن و برداشت دیگر رنگین‌کمانی متنوع از عناصر طبیعت است. همین مقدار تامل و تفکر در تصویرسازی نشان از عمق و تنوع معناها، قضاوت‌ها و تحلیل‌های مختلف از آن است. تصویر ۴، که یک تصویرسازی با عناصری غیر معمول و آشنا (از عالم واقع است، عناصری متفاوت را با معناها و برداشت‌های متفاوت پیش روی کودک قرار داده است. اختلاف رنگ کوه و سایه درختان در بخش روشن کوه و تصویری از خانه‌ای بدون راه دسترسی در دامنه کوه فقط یک برداشت از این تصویر است. در این تصویر، انتقال معنا به زبان کودکان و به اختصار صورت گرفته است.

۲) کارکرد تصویرسازی در آفرینندگی و بازی با عناصر و مفاهیم یکی از جنبه‌های ویژه تصویرسازی قابلیت خلاقیت و بازآفرینی بی‌شمار از آن است. استفاده از تصویر برش خورده در تصویر شماره ۵، بر روی محصول بسته‌بندی و تغییر شکل غیر واقعی تصویر تمساح بر اساس مناسبات زیباشناسانه شکلی دیگر از قابلیت تصویرسازی در توانایی بازی سازی و آفرینندگی با ترکیب‌های متنوع است. در باره کاربرد تصویرسازی نیوآرک گفته است: به جز برای طرح‌های فنی و نقشه‌های راهنمای اجزای یک دستگاه، تصویرسازی بر روی بسته‌بندی‌های جذاب، جلد مجلات، کتاب‌ها و کتاب‌های کودکان کاربرد دارد (نیوآرک، ۱۳۹۳: ۱۱۰). تصویر ۶ نیز بازی با عناصر و مفاهیم را نشان می‌دهد که با چیدمانی طراحانه از برگ‌ها انجام شده است. استفاده از عناصر غیر معمول در تصویرسازی با چنین تصاویری ضمن تازگی و تاثیر بیش‌تر،

بازنمایاننده شیء یا همان تصویرساز است که تصویرسازی، با عملکرد غیر مکانیکی او (در قیاس با دوربین) و عناصر ساختار نیافته جهان واقعی، که غالباً برساخته ذهن و خروجی تکنیک اجرایی اوست، شکل می‌گیرد. در تصویرسازی عناصر تصویر، غالباً واحدهای مجزای تفکیک شده با ارایه غیر خطی غیر معمول با استفاده از روش‌ها و شیوه‌های متنوع و ترکیبی از عناصر تجسمی، چون نقطه، خط، سطح است. آشنادادی که یکی از مهارت‌های ایجاد خلاقیت با کیفیت‌های متفاوت است و نیز تمرکز و تعهد نانوخته در تصویرسازی مبنی بر عدم وجود مابه‌ازای خارجی، بخشی دیگر از ویژگی تصویرسازی است. به همین دلیل تفسیر برآمده و نیز ارزش‌یابی و قضاوت از آن متنوع است. در تصویر ۳، که تصویرسازی از یک حیوان است، گرچه در تصویر کلی چندان تغییری حاصل نشده، اما این حیوان متفاوت از طبیعت و عناصر محیطی آن، تصویرسازی شده و رنگ‌های آن شباهتی به حیوان واقعی ندارد. اما از جهتی دیگر، در رنگ‌گذاری این تصویر گونه‌ای از هماهنگی مطابق آن چه در جهان واقع است، ایجاد شده، بدین ترتیب که، رنگ‌های تیره در جلو تصویر و رنگ‌های روشن در عقب‌تر است. این هماهنگی شاید در راستای این گفته محمد دوست و طاهری باشد که، کودکان هماهنگی بصری را بر تنش بصری ترجیح می‌دهند (محمد دوست و طاهری، ۱۴۰۱: ۳۰). در این تصویر، تصویرساز به ساختار کلی تصویر وفادار مانده، که می‌توان از آن برداشت‌های مختلفی داشت. این برداشت‌ها اگرچه متنوع است، اما به‌طور کلی، برخاسته یا شکل گرفته از عناصر مشترک مرتبط با این تصویر است. برداشت‌ها، معناها و مفاهیمی که هر مخاطبی تفسیر

تصویر ۶- آموزش آفرینندگی با توانایی بازی با عناصر (انجمن تصویرگران کودک، ۱۳۸۴: ۱۰۲).

تصویر ۷- تصویری شبه انتزاعی و کودکانه از کعبه و با خطوط مفهومی دور آن (انجمن تصویرگران کودک، ۱۳۸۴: ۱۱۷).

الگویی ارزشمند در راستای اندیشیدن متفاوت برای حل مسایل معمولی و یکی از فنون دست یابی به خلاقیت است.

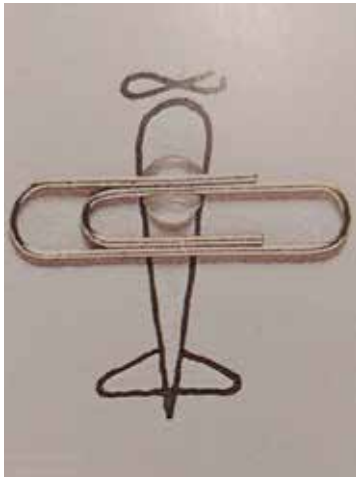
۳) کارکرد تصویرسازی در حل مساله و کاوش گری

به گفته هلر، گرافیسست‌ها معماری می‌سازند و مانتکه‌هایی از آن را برمی‌داریم و کنار هم می‌گذاریم؛ تا ترکیبی هماهنگ ایجاد شود (هلر، ۱۳۸۸: ۸). فرآیند معما سازی، کشف معناها یا مهارت حل مساله در تصویرسازی غالباً با جستجو کردن در یک فرآیند خطی بصری پیوسته پیچیده و در هم تنیده امکان پذیر است. تصویر ۷، تصویرسازی شبه انتزاعی و کودکانه از بنای کعبه با خطوط مفهومی دور آن است که، قرارگیری کعبه در میان این خطوط زمینه ساز کاوش گری و کسب دانش در این خصوص است. به گفته حسن پور، تصویرسازی بیان اندیشه فکر و مفاهیم در قالب تصویر برای درک بهتر مخاطب و ابزاری برای ادراک اهداف مولف یا نویسنده و هم چنین، خلق تصویر با اهداف آموزشی است (حسن پور، ۱۳۸۸: ۵). در تصویر گفته شده معنای مورد نظر نویسنده یا مولف در تاکید بر شکل دایره و وجود کعبه در مرکز آن انتقال یافته است. خطوط تصویر ۸، نمونه‌ای آشنا و تا حدودی ساده در این خصوص است که از سنین خردسالی تا بالاتر، سخت تر و پیچیده تر می‌شود. تصویر ۹، نمونه‌ای دیگر از کاوش گری پیچیده تر را - که برای سنین بالاتر است - نشان می‌دهد. به غیر از این گونه تصاویر، گونه‌های دیگری از تصویرسازی وجود دارد که از آن برای انتقال مفهوم استفاده می‌شود. هم چنین، تصویر ۱۰، نمونه دیگری از ترکیب تصویر و اشیا است که قابلیت تصویرسازی را برای حل مساله نشان می‌دهد. خاصیت اجرایی و تکنیکی تصویرسازی با خصلت ناتوالیستی ساده شده و معما سازی یکی از روش‌های پرورش خلاقیت است. تصویرسازی با ترکیب‌ها و شیوه‌های اجرایی تلفیقی توانایی خلق، انواع متعددی از مجهولات را دارد.

نقش عکس در شکل دهی تفکر خلاقه کودک

در ادامه به مانند تصویرسازی به نقش عکس در پرورش تفکر خلاقه کودک براساس سه عنوان زیر پرداخته می‌شود.

(۱) تاثیر عکس بر قدرت تجزیه و تحلیل، ارزش یابی و قضاوت عکس به عنوان عنصری واقعی یا به عبارتی، تمثیلی از جهان واقعی، قابلیت انتقال معناها را به مخاطب دارد، معنایی شکل گرفته از عکس مطابق با جهان پیرامونی یا

تصویر ۱۰- تصویرسازی خلاقانه ترکیبی از طراحی و شیء کاربردی (ورامینی، ۱۳۹۰: ۱۲۷).

تصویر ۹- معماسازی پیچیده تریه وسیله تصویرسازی (URL7).

تصویر ۸- معماسازی ساده به وسیله تصویرسازی (URL6).

تصویر ۱۱- تصویر واقعی از یک گورخر که معناهای و تفسیر به دست آمده از آن بر مبنای واقعیت موضوع و محیط آن است (URL3).

تصویر ۱۲- آفرینندگی و بازی با عناصر واقعی به وسیله عکس با استفاده از روش های خلاقانه و شکار موقعیت در زمانی کوتاه با انتخاب عناصر هماهنگ، و در راستای بازسازی واقعیت (URL1).

تصویر ۱۳- آفرینندگی و بازی با عکس با چپش انسان ها با حالت مختلف با عناصر واقعی در راستای شکل گیری تصویر مورد نظر (ورامینی، ۱۳۹۰: ۹۴).

رونوشتی برگرفته از آن است. بنابراین، تحلیل شکل گرفته از عکس چندان فراتر از واقعیت نیست. کرس و ون لیون به نقل از «بارت» در باره عکس می گویند: عکاسی پیامی فاقد رمزگان است (کرس و ون لیون، ۱۳۸۸: ۱۶). این بیان احتمالاً چندان خوشایند عکاسان و صاحب نظران عکس نیست. فارغ از آن چه گفته شد، عکس نیز رمزگان خاص خود را دارد. این رمزگان می تواند مکان مند، با زاویه ای خاص یا تکرار یک چیز در قالب یا بافتی مربوط یا مشابه باشد؛ مانند عکس سران سه قدرت جهانی در ایوان سفارت روسیه در تهران. شناخت این رمزگان نیاز به سابقه ذهنی دارد. از آن جا که درصد بالایی از کارکرد عکس با واقعی بودن آن، پیوند خورده است، توانایی قدرت تجزیه و تحلیل و پرورش تفکر خلاقه عکس با توجه واقعی بودن آن ممکن است. در تصویر ۱۱، آن چه از عکس حیوان مورد نظر دریافت می شود در محدوده عناصری واقعی و پیرامونی آن حیوان است. بنابراین، تفسیری محدودتر و مرتبط با واقعیت آن می توان ارایه داد. این مفهوم ناقص قدرت بیان گری برخی از عکس های هنرمندانه با بیان اکسپرسیونیستی نیست. لنگفورد می گوید: روش ارزیابی یک عکس متأثر از تجربه شما در خواندن عکس است (لنگفورد، ۱۳۸۶: ۲۳۰). عکس به عنوان یک رسانه در عرصه های مختلف خصوصاً، عرصه زندگی روزانه در بستر ابزارهای هوشمند و خودبیان گری های فردی و اجتماعی نقش ویژه ای ایفا می کند و کم تر رسانه ای همورد آن است. از این روست که هلموت گرنه هایم گفته است، عکاسی تنها زبانی است که در همه جای دنیا فهمیده می شود. میان ملت ها و فرهنگ ها پل می زند و خانواده بشر را به هم پیوند می دهد. عکاسی

با صداقت تمام و رها از تاثیر نفوذ سیاسی، آن جاکه مردم آزاد هستند، زندگی و حقایق را بازتاب می دهد و به ما اجازه می دهد که در غم و شادی دیگران شریک باشیم و اوضاع اجتماعی سیاسی را بر ایمان روشن می کند (سونتاگ ۱۳۸۹: ۲۷۳).

تصویر ۱۴- آموزش آفرینندگی با بازی با عناصر (URL4).

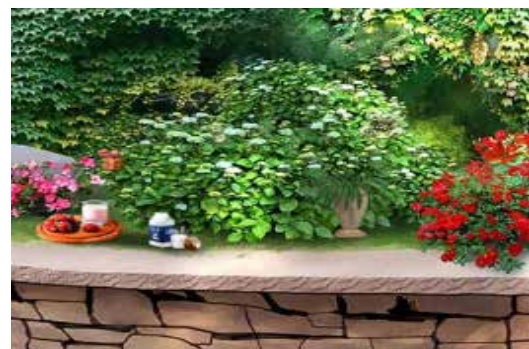
۲) تاثیر عکس بر آموزش آفرینندگی و بازی با عناصر و مفاهیم با توجه به ثبت مکانیکی عکس آفرینندگی و توانایی بازی با عناصر و مفاهیم با شگردهایی چون چپش عناصر واقعی با فواصل و ترکیب های حساب شده و تغییر زوایا و مانند آن... ممکن است. بازی سازی یا آفرینندگی در عکس با خلاقیت تمرین شده، امکان پذیر است و چنین عملکردی معمولاً از عکاسان خلاق و کارآزموده برآمدنی است (تصویرهای ۱۲ و ۱۳). با توجه به ماهیت اشیای پیرامونی، بازی با عناصر و مفاهیم و آفرینش خلاقانه از آن ها، اغلب در محدوده چیزهایی است که عنصر یا ابژه ای از آن ها در جهان هستی موجود است. تصویر ۱۴، گونه ای از آفرینندگی با عکس را در بازی با عناصر پیرامونی دیگر نشان می دهد.

۳) تاثیر عکس در مواجهه کردن کودک با مشکلات، مجهولات و مهارت حل مساله و کاوش گری به مانند بخش قبلی خلق مجهولات از طریق عکس با تغییر زاویه دید از طریق شگردهایی چون اغراق کردن، استفاده از نور، تغییر نما، جابه جایی یا حذف و اضافه عناصر امکان پذیر است (تصویرهای ۱۵). با توجه به مطالب پیش گفته از سونتاگ و کراس، که گفته اند: از زمان اختراع عکاسی در سال ۱۸۳۹ تقریباً از همه چیز عکاسی شده و هم چنین، این گزاره که آرشبو عکس گرفته شده از ابتدای ظهور عکاسی تاکنون، جهان یک سانی را پیش روی ما می گذارد، می توان این گونه نتیجه گرفت که، به علت واقعی بودن عناصر پیرامونی، معناهای برآمده از عکس تا حدود زیادی یک سان نزدیک به هم و آشنا است.

وجه دیگری از مهارت حل مساله در کودک و کاوش گری در تصویر ۱۶، دیده شده است. در این تصویر، آویزان شدن شخصیت انسانی به گیره - که امری غیر قابل باور و غیر طبیعی است - موجب تفکر در چگونگی انجام این کار و در نهایت، فکر کردن به موضوع یا کنکاش پیرامون انجام آن است.

تشابه و تمایز جنبه های عام عکس و تصویرسازی

در باره برآمدن رسانه های جدید و نسبت شان با رسانه های قدیم، مینیاردم گفته است: تاریخ در حال اثبات این واقعیت است که، فرم ها و مفاهیم قدیمی نمی شوند؛ بلکه لایه هایی از فرم های جدید روی لایه های ثابت قبلی قرار می گیرد و لایه های قدیمی در تعامل با لایه های جدید، امکانات زیباشناختی و هنری متفاوتی به دست می دهند

تصویرهای ۱۵- دو عکس معماگونه که به آن ها عصری کم یا اضافه شده است (URL7).

نسبی از دیدگاه نگارنده نشان می دهد.

چنان که این گفته بارت را که، تصاویر طیف متنوعی از معناها را پیش روی ما می گذارند و معناهای بصری بیش از حد مبهم نامشخص و زنجیره ای سیال از مدلول هاست... از این رو، برای دست یابی به معنای مشخص، باید زبان به نجات ما بیاید (کرس و ون لیون، ۱۳۸۸: ۱۲)، پیش رو قرار دهیم. هر دو رسانه عکس و تصویرسازی به علت بازنمایی بصری وقایع و پدیده های ملموس و در معرض دید از این جهت که معناها و مفاهیمی را به مخاطب انتقال می دهند، به طور عام، شبیه به هم هستند. هم چنین، از این جنبه که در این دو رسانه، برای ادراک بهتر مفهوم شان از متن بهره گرفته می شود، در امر پرورش تفکر خلاقه کودک، یک سان و شبیه به هم هستند.

تمایز عکس و تصویرسازی در پرورش خلاقیت کودک

دور رسانه عکس و تصویرسازی با کارکردی شبیه به هم دو پدیده از پدیده های واقعی و برساخته از جهان را پیش روی مخاطب می گذارند. در جدول ۲، تمایز تصویرسازی و عکاسی مشخص شده است. در تصویرسازی به علت عدم تشابه به واقعیت تحلیل و قضاوت، متفاوت و بعضاً مبهم است. به همین دلیل کرس و ون لیون، در مزیت این موضوع گفته اند: ابهام های بصری می توانند والدین و کودکان را به تخیل و تفکر درباره عناصری که به سادگی در نظم آشنای امور نمی گنجد، وادار کنند و اندکی ابهام و قرائت های

تصویر ۱۶- نوعی عکاسی خلاقانه غیر معمول و غیر قابل باور، که کودک در مواجهه با امر مجهول یعنی چگونگی آویزان شدن انسان به گیره نشان می دهد (URL5).

(مینیار، ۱۳۸۶: ۳۶۲). تصویرسازی به عنوان رسانه ای قدیمی و عکس به عنوان رسانه ای جدید از جنبه های کلی و عام دارای تشابه و تمایزهایی هستند که جدول ۱، تفاوت های ساختاری و نشانه شناسانه آن ها را به صورت

جدول ۱. تفاوت نشانه شناسانه و ساختاری عکس و تصویرسازی (نگارنده).

مورد مقایسه	عکس	تصویرسازی
نوع رمزگان	آشکار عناصر واقعی با بر ساختگی محدود بر اساس زاویه دید و ماندن آن	رمز گذاری پیچیده و چند وجهی بر ساخته با تنوع دیدگاه و ترکیب بندی مختلف
نمایش عناصر	واحدهای یک پارچه	واحدهای مجزا و بعضاً یک پارچه
ساختار بصری عناصر	اغلب متصل	متصل و منفصل
قابلیت تحلیل ساختار	قابلیت تحلیل ساختاری محدود به علت عناصر واقعی و مشخص	قابلیت تحلیل ساختاری وسیع به علت عناصر تصویری سازی شده از واقعیت
برداشت و تفسیر	کنترل شده به علت نشان دادن واقعیت ابهام بصری کم تر	چند معنایی و چند زبانی و برداشت های متفاوت و ابهام بصری (با این حال قرانت اگر چه ممکن است متفاوت باشد، اما چون مشترک دارد معنای مشترک و نزدیک به هم از آن دریافت می شود).
بازنماکننده	عکاس و دوربین	تصویر ساز
تصویر اشیای واقعی	واقعی، رئالیستی و تمثیلی از واقعیت	اغلب غیر واقعی و ساختار نیافته
شکل گیری نوع زیبا شناسی	آنی	فکر شده، زمان دار و معمولاً با حوصله
چگونگی بازنمایی	بازنمایی بصری رونوشتی وفادارانه از واقعیت با جزئیات است.	غیر ناتواریستی با جزئیات معمولاً کم تر و ساده تر است.
خود بیان گری	به وسیله عکاس در قالب واقعیت	به وسیله تصویر ساز در قالب غیر واقعی و خیالی و بعضاً آشنازدا
بیان معنایی	تصویر شبیه و آشنا با رمزگانی محدود	تصویر نا آشنا یا آشنازادی شده و معمولاً با واقعیت فاصله و رمزگانی متنوع دارد.

جدول ۲. تشابهات عکس و تصویرسازی در پرورش خلاقیت (نگارنده).

معیارهای تفکر خلاق	عکس	تصویرسازی
۱ ارتقای قدرت تجزیه و تحلیل، ارزش‌یابی و قضاوت	معناهای و مدلول‌های ذهنی مشخص و شبیه واقعیت بیرونی و تاحدودی کنترل شده/مبتنی بر جهان پیرامونی و واقعی با بازنمایی زاویایی غیر متعارف	مبتنی بر جهانی واقعی و غیر واقعی با شکل‌های کم‌تر مشابه به طبیعت
۲ آموزش آفرینندگی و بازی با عناصر و مفاهیم	فاقد انعطاف لازم	قابلیت بازی با عناصر و مفاهیم با شیوه‌های و روش متعدد
۳ کارکرد تصویرسازی در مواجهه کردن کودک با مشکلات، مجهولات، مهارت حل مساله و کاوش‌گری	به علت بیان واقعیات بیان مجهولات در عکس کم‌تر و عناصری ملموس آن در لایه نخست معنایی قابل شناسایی است. اما در لایه‌های پیچیده نیاز به مهارت دارد.	به علت سلیقه طراحان بدون دخالت امر مکانیکی، قدرت تصویرپردازی غیر واقعی و مساله‌سازی در آن بیش‌تر است. هم‌چنین به دلیل ترسیم انواع نمودار و جداول امکان ابهام و سوال در قالب عکس، تصویر و نمودار وجود دارد.

جامعه صنعتی با ابزار مکانیکی و در راستای رفع حواجی آن بود. در حالی که، اولین تصویرسازی‌ها به منظور ارتباط بود. ویژگی مثبت مکانیکی عکس از زمان اختراعش همواره، همراه آن بوده و به تبع شرایط زمانه با میان‌داری عکاسان هنری تلطیف شد؛ ولی به طور کامل از آن کنده نشد.

تصویرسازی با ترکیبی از تکنیک‌های اجرایی متفاوت، برساخته‌ای ساختار نیافته و آشناندا از واقعیت است، که به دلیل معناهای باز برآمده از آن، برداشت‌ها و تحلیل‌های بیش‌تری از آن قابل دریافت است. این ویژگی تصویرسازی به تفکرات و قضاوت‌های بیش‌تری منجر می‌شود که در مسیر آموزش خلاقیت کودک کارآمدتر است. در حالی که، کارکرد عکاسی در پرورش تفکر خلاقه کودک؛ معمولاً در راستای پدیده‌های آشنا یا تمثیلی از واقعیت با جزئیاتی دقیق و ناتوالیستی از تصاویر کم‌تر پرداخت شده با رمزگانی محدود است. خروجی عکس، اغلب و عموماً، نتیجه عملکرد ابزار فناورانه و تفکر در لحظه عکاس، هنگام ثبت پدیده‌های واقعی پیرامونی است. با توجه به این که پدیده‌های واقعی شناخته شده‌تر و مشخص‌ترند، تنوع معنایی کم‌تری از آن‌ها متصور است؛ از این رو، عکس برای اموری که کنترل معنای بیش‌تری در آن منظور نظر است، مناسب‌تر است.

قیاس تصویرسازی با عکاسی به عنوان دو امر بصری که اولی، به عنوان سواد بصری کهنه و دومی، به عنوان سواد بصری نو مطرح است، قیاس دو امر، برساخته از واقعیت و واقعیت است؛ یا به عبارتی، قیاس رسانه‌ای با ماهیت اجرایی معمولاً فکر شده با حوصله، با طراحی دستی و ترکیبی از مواد مختلف؛ و رسانه‌ای فناورانه با ماهیت، ثبت در لحظه و دقیق است. نتیجه امر بصری تصویرسازی، چند معنایی یا چند رمزگانی و خروجی عکاسی، با محدودیت رمزگان مبتنی بر واقعیات ملموس و شناخته شده است. با توجه به همین گزاره

دیگری از جهان برساخته شده از تصاویر را پیش‌رو قرار دهند (کرس و ون لیون، ۱۳۸۸: ۱۸). در حالی که در عکس، ارتقای قدرت تجزیه و تحلیل، ارزش‌یابی و قضاوت - که یکی از مولفه‌های مورد بحث رشد خلاقیت در حوزه تصویر بود- عمدتاً، متکی بر عناصر واقعی است؛ از این رو، تحلیل و قضاوت وابسته به عناصر واقعی موجود در آن است. واقع‌گرایی عکاسی و مشابه بودن عناصر آن با عناصر محیطی و پیرامونی کودک منجر به دریافت معناهای کنترل شده از آن است. هم‌چنین، قابلیت بازی‌سازی با عناصر و مفاهیم در تصویرسازی با ترکیب مواد مختلف دارای تنوع زیادی است. در حالی که، این موضوع در عکاسی به صورت محدودتر با زوایایی خاص و ترکیب عناصر واقعی امکان‌پذیر است و هدف آن نیز پذیرش واقعیت یا امر واقعی و باورپذیر است. غالب آثار خلاقه عکاسی چنین نقشی را به عهده دارند. در مولفه آموزش آفرینندگی و بازی با عناصر و مفاهیم دو رسانه عکس و تصویرسازی برآیند متفاوتی دارند؛ در عکس، اغلب با حذف و اضافه کردن عناصر در سطحی عمدتاً محدود این موضوع امکان‌پذیر است؛ در حالی که در تصویرسازی، به علت داشتن واحدهای کوچک بصری و یافتن ارتباط آن‌ها با یک‌دیگر و جستجوهای پیچیده مانند آن‌چه در تصویر دیده شده، عملی است. برش، تغییر شکل، ترکیب مواد و مانند آن بخشی از شگردهای تصویرسازی در این خصوص است.

نتیجه‌گیری

دو رسانه عکس و تصویرسازی در انجام رسالت کلی خود که بازنمایی پدیده‌های جهان هستی است، با روایت بصری خاص در تقسیم‌کاری نانوشته، هم‌داستانند. یکی، معمولاً در قالب واقعیت و تمثیلی از آن و دیگری، عمدتاً در قالب فرآینمایی واقعیت یا برساخته‌ای از آن. عکس برون‌داد نیاز

مقایسه‌ای، شاید بهتر بتوان به چگونگی تاثیر این دو رسانه در آموزش تفکر خلاقه به کودک با توجه به ماهیت خلاقیت که تغییر انگاره‌های موجود است، پی برد.

تا اینجای کار به مقایسه دو رسانه تصویرسازی و عکس پرداخته شد. اما مخاطب این دو رسانه عمدتاً کودک است که در پژوهش متعددی، ویژگی آثار آن‌ها را عدم تفکیک موجودات مختلف، عدم وفاداری به واقعیت، افزودن عناصر خاص به نقاشی، زاویه دید بدیع و استفاده خلاقانه و غیر متعارف از رنگ‌ها، شخصیت‌پردازی و تمایل به خط خطی کردن و مانند آن دانسته‌اند. مواردی که بر شمرده است در غالب تصویرسازی‌ها امکان پذیر است؛ بنابراین، کودکان با توجه به توانایی مختلف‌شان، ذاتاً تصویرسازند و شاید با این شیوه بصری به علت هم ذات‌پنداری موانست بهتری دارند.

در تصویرسازی، معمما ساخته می‌شود، ابهام آفریده می‌شود، آشنایی‌زدایی می‌شود. سرگرمی طراحی می‌شود، و برآیند آن در بافتی پرداخت شده، ایده‌یالستی، و غیر واقعی است. این رسانه همان گونه که در تعاریفش هم اشاره شد، بخشی از وظایفش حل خلاقانه مشکلات بصری است. درقیاس با عکاسی و آرشيو تصاویر آماده آن و نیز معناهای محدود کنترل پذیرتر آن؛ این رسانه، به علت تصویرسازی‌های کم‌تر آماده و متنوع؛ کنترل معنای کم‌تر و تحلیل‌های متفاوت و

خلاقه‌تری از آن متصور است. عکس به عنوان ابزار ثبت مکانیکی علی‌رغم تغییرات نرم افزاری و ویرایشی و امکان دخل و تصرف در آن هم‌اکنون هم در برخی زمینه‌ها چون عکاسی خبری و مستند، مطمئن‌ترین، مناسب‌ترین و به کمک ابزارهای هوشمند همراه در دسترس‌ترین رسانه برای بیان واقعیت یا شناسایی عناصر واقعی است. به یاد داشته باشیم، بخشی از فرآیند آموزش کودک شناسایی دقیق اشیا و عناصر پیرامونی غیرقابل دسترس در بستر زمانی خاص است؛ که این مهم، با نشان دادن تصویر واقعی چون عکس امکان‌پذیر است. برای شناخت کودک پدیده‌های واقعی، عکس ابزاری کارآمد است و تمایز واقعی اشیا و محیط پیرامون را برای آموزش کودکان مشخص می‌کند. این ابزار با وجود خدمات ممتازش برای آموزش، رمزگانی محدودتر با انعطاف کم‌تر چون تغییر زاویه یا بافت‌های زمانی و مکانی مانند آن در اختیار ما می‌گذارد. این خاصیت ناشی از عنصر بازنمایی آن، یعنی ثبت مکانیکی و نیز شکل‌گیری آن در زمانی کوتاه است. هم‌چنین، برای آموزش تفکر خلاقه عکس کارکردهای ویژه و خاص خود را با وجود محدودیت‌ها دارد. سرانجام این‌که، عکس ذاتاً کارش اثبات واقعیت حتی برای پدیده‌ای غیر واقعی است. در حالی‌که، تصویرسازی اغلب در راستای رهایی از آن گام برمی‌دارد.

پی‌نوشت

۱. «کرس و ون لیون»، زبان‌گفتاری رامنفصل و تصاویر و نشانه‌های بصری رازبان مستقل نامیده و گفته‌اند، هر یک از این دو در خدمت اهداف خاصی چون، تاریخ و اسطوره، ثبت شجره‌نامه، معاملات تجاری، ثبت و اندازه‌گیری ایزه‌ها بودند (کرس و ون لیون، ۱۳۸۸: ۱۴).
۲. کرس و ون لیون از آن‌ها به عنوان دو نوع «سواد بصری نو و کهنه در کتاب‌های کودکان یاد کرده و گفته‌اند: سواد بصری کهنه تصاویر به مثابه رونوشت ساختار نیافته واقعیت است (تصویرسازی) و سواد بصری نوبه‌مثابه نسخه رونوشتی از واقعیت است (همان: ۱۴-۱۵).

3. Nicéphore Niépce
4. Mediom.
5. MiXmedia.

کتاب‌نامه

- آدامز، انسل (۱۴۰۰). **دوربین عکاسی**، ترجمه پیروز سیار، چ. هشتم، تهران: سروش.
- آر. سایپ، لورنس (۱۳۸۸). **کتاب‌های تصویری چگونه کار می‌کنند**، ترجمه سحر ترهنده، حرفه هنرمند، شماره ۳۰، ۱۲۸-۱۳۵.
- ابوالکر، جان و چاپلین، سارا (۱۳۸۵). **فرهنگ تصویرری**، حمید گرشاسی و سعید خاموش، تهران: اداره کل پژوهش‌های سیمما.
- اخوان ورنوسفادرانی، مرضیه (۱۳۹۵). **تاثیر آثار تصویرگران خیالی بر خلاقیت تصویرری کودکان ۳ تا ۵ سال**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد گرافیک، تهران: دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد تهران مرکز.
- ارلهوف، مایکل (۱۳۸۸). **تصویرسازی**، ترجمه علی اتحاد، حرفه هنرمند شماره ۳۰، ۴-۵.
- اعتبارزاده، معصومه و فدوی، سیدمحمد (۱۳۹۲ الف). **«شیوه‌های اعمال خلاقیت در تصویرسازی» نقش‌مایه**، سال پنجم، شماره ۱۴، ۲۱-۲۸.
- اعتبارزاده، معصومه و فدوی، سیدمحمد (۱۳۹۲ ب). **«بررسی زمینه‌های ایده‌پردازی خلاق در تصویرسازی»**، پیکره، دوره ۲، شماره ۴، ۶۹-۷۸.
- انجمن تصویرگران کتاب کودک (۱۳۸۴). **کتاب سال تصویرگران ۱۳۸۴**، تهران: نظر.

- تاسک، پتر (۱۳۹۵). **سیر تحول عکاسی**، ترجمه محمد ستاری، تهران: سمت.
- تقی یاری، ریحانه؛ اردلانی، حسین و داودی رکن آبادی، ابوالفضل (۱۴۰۱). «**بازخوانی نظریه و انمودگی بودریار در عکس های آزاده اخلاقی**»، پیکره، دوره ۱۱، شماره ۲۸، ۸۴-۹۵.
- جلودار، حسین (۱۳۹۱). «**تحلیلی بر دوگانه های سه گانه عکاسی**»، پیکره، شماره ۱، ۲۳-۲۸.
- حسن پور، محسن (۱۳۸۸). **تصویرسازی**، تهران: فاطمی.
- خدادادی مترجم زاده، محمد (۱۳۹۵). «**عکس: چالش دلالت عینی و مفهوم ضمنی**»، هنرهای زیبا: هنرهای تجسمی، دوره ۲۱، شماره ۳، ۶۵-۷۴.
- دوبونو، ادوارد (۱۳۶۳). **فکر در قلمرو عمل**، ترجمه پرویز امیدوار، تهران: رازی.
- زیگن، لارنس (۱۳۹۰). **مبانی تصویرسازی**، ترجمه شهره رحمانیان، تهران: پشتوتن.
- ستاری، محمد و بلوری، زانیار (۱۳۹۵). «**نامالاتی بر چرایی پیدایش عکاسی و سرآغاز آن**»، هنرهای زیبا: هنرهای تجسمی، دوره ۲۱، شماره ۲، ۳۹-۴۶.
- سوداگر، محمدرضا (۱۴۰۲). «**آموزش نقاشی به کودکان با بهره گیری از نظریه اجتماعی- فرهنگی «منطقه مجاور رشد» و یگوتسکی**»، پیکره، دوره ۱۲، شماره ۳۲، ۱-۲۰.
- سونتاگ، سوزان (۱۳۸۹). **درباره عکاسی**، ترجمه نگین شیدوش، تهران: حرفه نویسنده.
- شیوا، قباد (۱۳۸۸). «**در چند و چون تصویرسازی**»، حرفه هنرمند، شماره ۳۰، ۲۲-۲۹.
- صفی پور، منا و حمیلی، پروین (۱۳۹۲). «**تصویرگری در کتاب کودک و تاثیر آن در رشد و خلاقیت ذهن کودک**»، کتاب مهر، شماره ۸، ۱۹۸-۲۰۵.
- فدوی، سیدمحمد و کفشچیان مقدم، اصغر (۱۳۹۰). «**بداهه سازی در هنر نقاشی و تصویرسازی**»، هنرهای زیبا: هنرهای تجسمی، دوره ۲، شماره ۲۲-۱۵، ۴۴.
- فرشیدنیک، فرزانه (۱۳۹۸). **تحلیل جنبه های تفکر خلاقانه در نقاشی کودکان ۳ تا ۵ سال (گروه سنی الف)**، تفکر و کودک، سال دهم، شماره ۲، ۱۶۵-۱۹۸.
- کرس، گونتر و ون لیون، تئو (۱۳۸۸). «**زبان و تبادل بصری**»، ترجمه نیما ملک محمدی، حرفه هنرمند، شماره ۳۰، ۱۰-۲۱.
- لنگفورد، مایکل (۱۳۸۶). **داستان عکاسی**، ترجمه رضانیوی، تهران: افکار.
- مثقالی، فرشید (۱۳۸۸). «**در چند و چون تصویرسازی**»، حرفه هنرمند، شماره ۳۰، ۲۲-۳۹.
- محمد دوست، فهیمه و طاهری، فائزه (۱۴۰۰). «**مقایسه ویژگی های بصری در اپلیکیشن های ایرانی و غیر ایرانی بر اساس ادراک بصری کودکان ۶ و ۷ سال**»، پیکره، دوره ۱۰، شماره ۲۶، ۱۶-۳۱.
- مهدی زاده، علیرضا (۱۴۰۰). «**بهررسی ویژگی های عکس مستند هنری**»، جلوه هنر، دوره ۱۳، شماره ۲ (پیاپی ۳۱)، ۷۳-۷۸.
- میرکمالی، سیدمحمد (۱۳۷۸). «**تفکر خلاق و باروری آن در سازمان آموزشی**»، علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه تهران، دوره جدید، سال چهارم، شماره ۲، ۹۹-۱۲۰.
- مینارد، پاتریک (۱۳۸۶). «**دانشنامه زیباشناسی**»، مجموعه مقالات، عکاسی، ترجمه گروه مترجمان، تهران: فرهنگستان هنر، ۳۵۵-۳۶۵.
- نیوآرک، کوانتین (۱۳۹۳). **گرافیک چیست**، ترجمه مرجان زاهدی، تهران: مشکى.
- ورامینی، نیما (۱۳۹۰). **تفکر خلاق در گرافیک**، تهران: میردشتی.
- ولی نژاد، کیهان (۱۴۰۱). «**واقع گرایی در عکاسی: از ادراکی تا علمی**»، هنرهای زیبا: هنرهای تجسمی، دوره ۲۷، شماره ۳، ۴۷-۵۴.
- هلر، استیون (۱۳۸۸). **لذت تصویرسازی**، ترجمه کیانا فرهودی، حرفه هنرمند، شماره ۳۰، ۸-۹.

URIS:

- URI 1. <https://arga-mag.com:8/5/2020>.
- URI 2. <https://fa.atomiyme.com:8/5/2020>.
- URI 3. <https://imna.ir/news:8/5/2020>.
- URI 4. <https://justcreative.com/56-creative-photography:6/5/2020>.
- URI 5. <https://oyebesmartest.com/photo/62218/creative-photography-ideas-photoshoot-pictures-camera;7/5/2019>.
- URI 6. <https://saednews.com/fa/post/bazie;6/4/2020>.
- URI 7. <https://talab.org/fun/enigma;5/5/2019>.
- URI 8. <https://vistaapp.academy;4/4/2020>.

A Comparative Study of the Effect of Two Visuals, Illustration and Photography, on Children's Creative Thinking

Abstract:

Parenting experts have always highlighted the significance of developing children's various skills from an early age. Notable among this set is upskilling a child's creative thinking, which is achieved through a variety of ways using a wide range of tools, such as playing, building, or assembling surrounding elements. Apart from the games played in real-time, other instruments to foster creative thinking in children are texts and images, referred to as separated³⁶ and independent representations, respectively. Each of these two languages finds accentuated or abated application in different education levels and courses. Typically, visual language plays a profound role in education from elementary to middle school. At the beginning of middle school, however, visual language gradually fades away, and written language begins its domination. While both these languages have specific applications, written language is often temporal and visual language is often spatial. Despite the unique and singular role of written language in education, the advent of web-based digital media resulted in a more-than-ever-underlined efficiency of images with education-focused technological combinations.

Currently, with the burden of child education being laid upon not just educational centers but families, it is of great importance to gain knowledge of media platforms and their applications, given the present circumstances. The significance rises when we realize that technological changes have affected media applications, constantly shifting their place. The present article addresses two media, i.e., illustration and photo. In the field of child education, these media formats are referred to as old and new media³⁷. Through disclosing part of the elements and phenomena, illustration, as the oldest medium, and photos, as a more modern medium, convey specific meanings to children aligned with their future path.

The present research compares these two media and their roles in developing children's creative thinking based on some of the visually-pertinent-categorized components of creativity. Accordingly, the study addresses the question of similarities and distinctions between these two media, which are referred to as the visual, in fostering children's creative thinking. Ultimately, it is determined which of these two media efficiently functions in this regard. In this comparative study, 'photo' refers to an unedited, unmasked item coming from a camera. Furthermore, the two subjects, i.e., photos and illustrations, are merely compared in terms of developing or the effect on fostering children's creative thinking. Other aspects are beyond the realm of this study. The target research age group includes preschoolers to 6-year-old children.

This research, which is a work in the class of cultural studies and a subdirectory of qualitative approach, employs library sources and visual evidence to conduct a comparative study on two visuals that affect children's creative thinking. Since the

Document Type:

Original/Research/Regular Article

Receive Date: 26 April 2022

Revise Date: 29 December 2022

Accept Date: 31 December 2022

Mansour Kolahkaj

Associate Professor of Graphics Department, Faculty of Arts, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

Email:

mansor.kolahkaj@gmail.com

DOI:

10.22051/jtpva.2022.40215.1408

research concerns comparing two visuals, figures, graphs, and images are used to describe the text and provide a better understanding of the given examples. Finally, the conclusion is descriptively and analytically presented by analyzing the visual elements and signs and their association with textual topics.

In an article entitled "Illustration in Children's Books and its Effect on Children's Development and Creativity," Safipour and Homeili (2013) regard illustrated books as the first step in children's development and exaltation and an assistant in teaching discipline and perception of sequence and recognizing the similarities and differences in children's future path. In another article entitled "Paving the Way for Creative Idea in Illustration," Fadavi and Etebarzadeh (2014) present a series of visual samples from some Iranian illustrators, concluding that creativity enhances the audience's insight and knowledge.

In an article entitled "Realism in Photography: From the Perceptual to the Scientific," Valinezhad states that due to its realistic nature, a photo opens two windows to the universe: one is along our visual experience, while the other adds to our awareness and knowledge by offering various chances. The author explains different (perceptual, conceptual, and scientific) types of philosophical realism and gives evidence from two (perceptual and scientific) types. Accordingly, he analyzes the two varieties comparatively. Ultimately, he investigates the scientific-realistic approach in photography and analyzes the potential of this medium from an epistemological point of view. Eventually, he concludes that realistic photographers can convert reality into theory and vice versa and serves as the intersection between perceptual, critical, and scientific realism.

In an article entitled "Photograph: Challenge between Explicit and Implicit Meaning," Motarjem Zadeh (2016) explores the two given implications in analyzing the meaning of photos and dismisses them as irrelevant to the contemporary era. He also recommends other implications, such as major, minor, or robust implications in photo-extracted meanings.

Going a different way from other research, the present article elaborates on the role of two visual media, i.e., photos and illustration, in fostering children's creativity and exemplifies the merits of each medium.

According to the research findings, illustration is an unstructured and defamiliarizing construct as it combines different art techniques; it offers broader interpretations and analyses due to the meanings it reflects. It is from this feature of illustration that more ideas and judgments arise, giving more efficiency in developing children's creativity. On the contrary, the function of photography in fostering children's creative thinking is usually regarding familiar phenomena or an exemplification of reality with exquisite and naturalistic details of less-appreciated images with limited symbolic codes. The output of photos often and typically results from the function of technological tools and the photographer's real-time thinking at the moment of recording real phenomena in the surrounding environment. Less diversity of meanings is expected from real phenomena as they are more recognized and specified. Therefore, photos are more fitting for occasions when greater control of meaning is desired.

Keywords: Photo, Illustration, Creative Thinking, Creativity, Child.

References:

- Adams, A. E. (2021). *The Camera*. (Translated by P. Siyar). Tehran: Soroush.
- Akhavan, V. M. (2016). *The Effect of Works of Imaginative Illustrators on Visual Creativity of 3 to 5-Year-Old Children*. Master's Thesis, Faculty of Arts and Architectures, Islamic Azad University Central Tehran Branch, Tehran, Iran.
- De Bono, E. (1984). *Practical Thinking*. (Translated by P. Omidvar). Tehran: Razi.
- Erlhoff, M. (2009). Illustration. *Herfeh Honarmand*. Autumn. 30. 4–5.
- Etebarzadeh, M. & Fadavi, S. M. (2013). Creativity in Illustration. *Naghshmayeh*, Spring. 14. 21–28.
- Etebarzadeh, M. & Fadavi, S. M. (2014). Paving the Way for Creative Idea in Illustration. *Paykareh*. March. 4. 69–78.
- Fadavi, S. M. & Kafshchian Moghadam, A. (2011). Improvisation in Painting and Illustration. *Honar-Ha-Ye-Ziba Hanor-Ha-Ye Tajasomi*. September. 44. 15–22.
- Farshid Nik, F. (2020). Explaining Aspects of Creative Thinking in Children's Drawing From 3 to 5 Years Old. *Thinking and Children*. April. 2. 165-195. doi: 10.30465/fabak.2020.5001.
- Hasanpour, M. (2009). *Illustration*. Tehran: Fatemi.
- Heller, S. (2009). The Pleasure of Illustration. (Translated by K. Farhoudi). *Herfeh Honarmand*. Fall. 30. 8–9.
- *Iranian Illustrators Society. (2005). Annual Book of Illustrators. Tehran: Nazar Publication.*
- Jelodar, H. (2012). An Overview on "Duals" of the Triple of Photography. *Paykareh* Spring and Summer. 1. 23–40.
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. (2009). Language and Visual Interaction (Translated by N. Malek Mohammadi). *Herfeh Honarmand*. Autumn. 30. 10–21.
- Langford, M. J. (2007). *The Story of Photography from its Beginning to the Present Day*. (Translated by R. Nabavi). Tehran: Afkar-e Jadid Publication.
- *Maynard, P. (2007). Photography. In B. Gaut (Ed.), The Routledge Companion to Aesthetics. (Translated by Sasani, F. et al.). Tehran: Iranian Academy of Arts Publication. 355–365*
- Mehdizadeh, A. R. (2021). Reviewing the Features of Documentary Artistic Photo. *Glory of Art (Jelve-y Honar) Alzahra Scientific Quarterly Journal*. August. 2. 73–87.

- Mesghali, F. (2009). On Knowledge and Practice of Illustration. *Herfeh: Honarmand*. Autumn. 3. 22–39.
- Mirkamali, S. M. (1999). Creative Thinking and its Flourishing in Educational Organizations. *Journal of Psychology & Education*. Summer. 2. 99–120.
- Mohamaddost, F., & Taheri, F. (2022). Comparison of Visual Features in Iranian and Non-Iranian Applications Based on Visual Perception of 6- and 7-Year-Old Children. *Paykareh*. March. 26. 16-31. doi: 10.22055/pyk.2022.17482.
- Motarjem Zadeh, M. K. (2016). Photograph: Challenge between Explicit and Implicit Meaning. *Honar-Ha-Ye-Ziba Hanor-Ha-Ye Tajasomi*. December. 3. 65–74. doi:10.22059/JFAVA.2016.59657.
- Newark, Q. (2014). *What is Graphic Design*. (Translated by M. Zahedi). Tehran: Meshki Publication.
- Safipour, M. & Homeili, P. (2013). Illustration in Children's Books and its Effect on Children's Development and Creativity. *Kitab-e Mehr Quarterly*. Winter. 8. 198–205.
- Sattari, M. & Boloury, Z. (2016). Considerations on Photography Invention and its Beginning. *Honar-Ha-Ye-Ziba Hanor-Ha-Ye Tajasomi*. Summer. 2. 39–46. doi:10.22059/JFAVA.2016.59643.
- Shiva, G. (2009). On Knowledge and Practice of Illustration. *Herfeh Honarmand*. Autumn. 30. 22–39.
- Sipe, L. R. (2009). How Picture Books Work. (Translated by Tarhandeh). *Herfeh Honarmand*. Autumn. 30. 128–135.
- Sodagar, M. R. (2023). Teaching Painting to Children Using Vygotsky's Sociocultural Theory of «Zone of Proximal Development». *Paykareh*. August. 32. 1-20. doi: 10.22055/pyk.2023.18227.
- Sontag, S. (2010). *On Photography*. (Translated by N. Sheedvash). Tehran: Herfeh Nevisandeh.
- Taghiyari, R., Ardalani, H., & Rokanabadi, A. D. (2022). Reviewing Baudrillard's Simulacrum Theory in Azadeh Akhlaghi's Photographs. *Paykareh*. September. 28. 84–95. doi: 10.22055/PYK.2022.17698.
- Tausk, P. (2016). *Photography in the 20th Century*. (Translated by M. Sattari). Tehran: SAMT.
- Valinezhad, K. (2021). Realism in Photography: From the Perceptual to the Scientific. *Honar-Ha-Ye-Ziba Hanor-Ha-Ye Tajasomi*. Autumn. 3. 47–54. doi:10.22059/JFAVA.2021.330843.666797.
- **Varamini, N. (2011). *Creative Thinking in Graphics*. Tehran: Mirdashti.**
- Walker, J. A. & Chaplin, S. (2006). *Visual Culture: An Introduction*. (Translated by H. Garshasbi & S. Khamoush). Tehran: IRC.
- Zeegen, L. (2010). *The Fundamentals of Illustration*. (Translated by S. Rahmadian). Tehran: Pashootan.

URIS:

- URI 1. <https://arga-mag.com:8/5/2020>.
- URI 2. <https://fa.atomiyme.com:8/5/2020>.
- URI 3. <https://imna.ir/news:8/5/2020>.
- URI 4. <https://justcreative.com/56-creative-photography:6/5/2020>.
- URI 5. <https://oyebesmartest.com/photo/62218/creative-photography-ideas-photoshoot-pictures-camera;7/5/2019>.
- URI 6. <https://saednews.com/fa/post/bazie;6/4/2020>.
- URI 7. <https://talab.org/fun/enigma;5/5/2019>.
- URI 8. <https://vistaapp.academy;4/4/2020>.